

KRONIKA / CHRONICLE

DOI 10.69108/slsb.2024.2.06

Za dr. Gabrielou Sokolovou

Ako som už napísala skôr, sú ľudia, ktorí prejdú vaším životom bez toho, aby v ňom zanechali nejakú výraznejšiu stopu a sú iní, ktorí vo vašej duši vyryjú hlbokú brázdou a zostávajú vo vašich spomienkach navždy. Práve takýmto človekom je pre mňa pani doktorka Gabriela Sokolová, ktorá do môjho života vstúpila koncom 70. rokov a výrazným spôsobom ovplyvnila nielen moje odborné smerovanie, ale hlboko zasiahla aj do môjho osobného života.

Gabriela Sokolová, rod. Haplová, sa narodila ako najstaršia z troch detí význačného právnik 27. augusta 1932 v Prostějove, gymnaziálne štúdium úspešne ukončila v Opave, kam sa rodina presťahovala v roku 1951. V štúdiu pokračovala pohl'adná čiernovláska na filozofickej fakulte Univerzity Palackého v Olomouci, kde v roku 1956 s červeným diplomom absolvovala filologický obor ruština - poľština. Olomoucké štúdium ovplyvnilo aj jej osobný život, pretože práve tu poznala svojho budúceho manžela, významného opavského lekára MUDr. Ilju Sokola. Svoju pracovnú kariéru začínala v knižnici Vyššej pedagogickej školy v Opave, a po premiestnení školy do Ostravy, v knižnici Pedagogického inštitútu. Vzdelanie si rozšírila o knihovnícky kurz, a keď v roku 1961 nastúpila do Slezskeho ústavu ČSAV v Opave, pokračovala s veľkou húževnatosťou a odhodlaním v štúdiu folkloristiky a neskôr sociológie. Začiatok jej vedeckej profesijnej kariéry bol spojený s výskumom banickej ľudovej slovesnosti na Ostravsku a Karvinsku, a tradičnej ľudovej slovesnosti na Tešínsku. K týmto otázkam publikovala nielen celú radu odborných štúdií, ale k danej problematike obhájila aj svoju kandidátsku dizertáciu, a k banickému folklóru sa vrátila aj ku koncu svojej pracovnej kariéry, kedy formou komparatívneho a záchranného výskumu porovnávala nové poznatky so staršími výskumami.

Keď sa v druhej polovici 60. rokov zmenil výskumný profil Slezskeho ústavu ČSAV a popri výskume dejín Sliezska mu bol zverený aj výskum priemyslových oblastí Československa a s tým úzko súvisiaca problematika národnej a regionálnej identity, vzťahov rôznych národností a postavenie národnostných menšín žijúcich v pohraničných oblastiach, bola to práve dr. Sokolová, ktorá začala rozsiahle sociologické výskumy spolu s dr. Hernovou organizovať. Vďaka nej sa Slezskeho ústav ČSAV stal prvým vedeckým pracoviskom v celej Československej republike, ktorý sa týmto zásadným otázkám začal venovať. So svojimi spolupracovníkmi realizovali celkom šesť celorepublikových výskumov interetnických vzťahov na Tešínsku, Ostravsku, Karvinsku, v severných Čechách aj v rámci celej Českej republiky, a zorganizovali 13 medzinárodných vedeckých konferencií. Slezskeho ústav podporil začínajúci výskum národnostnej problematiky v novovzniknutom Spoločenskovednom ústave v Košiciach, nadviazal spoluprácu s maďarskými kolegami, stále plodne spolupracoval s poľskými aj nemeckými

inštitúciami, a meno Sokolová sa stalo známe v stredoeurópskom kontexte, stala sa v obore národnostnej problematiky doslova žijúcim klasikom ako sa o nej výstižne vyjadril prof. Laszlo Szarka z Budapešti.

V tejto súvislosti rada spomínam na čas, ktorý sme s Gabrielou strávili pri príprave celej rady grantových návrhov, keď sme doslova štvorročne pracovali na počítači a vytvárali spoločné návrhy, z ktorých mnohé sa podarilo úspešne zrealizovať. Dielčie a hlavne syntetizujúce publikované práce z výskumov národnostných vzťahov patria nepochybne k najvýznamnejším vedeckým výsledkom Slezskeho ústavu v Opave. Poznatky o problematike národnej identity, národnostných kultúr, národno jazykového vedomia, národnostného školstva, internetických vzťahov Čechov, Slovákov, Poliakov a Nemcov podstatným spôsobom obohatili vedecké poznanie v stredoeurópskom priestore. Zo všetkých materiálov doteraz realizovaných výskumov vznikol v Slezskeom zemskom múzeu, súčasťou ktorého sa Slezský ústav stal v 90. rokoch, ojedinelý fond sociologických výskumov realizovaný jedinou inštitúciou za obdobie viac ako 50 rokov.

Pri práci sme si s Gabrielou našli chvíľku nielen na odborné debaty, ale aj na celkom obyčajné ľudské veci. Pobavili sme sa o dovolenkách, ktoré trávili s manželom v Juhoslávii, alebo na českých, či slovenských horách, o psoch psychiatra, ktorí mali psychické problémy, o príbuzných, kolegoch, o minulých dobách aj dnešnej spoločenskej situácii. Gabriela bola vždy ochotná pomôcť a poradiť a veľmi priateľsky sa chovala k mladým kolegom. Bola vždy perfektne upravená, distigovaná dáma, u ktorej sa zastavil vek. Aj po odchode do dôchodku stále sršala ďalšími nápadmi a konzultovala s nami nové výskumy, pozorne sledovala pomery po transformácii Slezskeho ústavu pod Slezske zemské muzeum, bojovala za jeho zachovanie. Odvážne a kriticky sa vyjadrovala k existujúcim pomerom a do posledných dní nestrácala nádej na lepšie časy. A aj keď zostala po smrti manžela sama, bojovala statočne s nepriazňou osudu, v našich dlhých telefonických debatách sa komponovane vyjadrovala k celospoločenským pomerom, stačila sledovať a kvalifikovane glosovať situáciu v politike, vede, kultúre a bola neskonalou studnicou spomienok na časy dávno minulé. Kruh jej života sa uzavrel 29. mája 2024 len pomyselne, pretože v našich spomienkach bude Gabriela žiť stále!

Olga ŠrajEROVÁ